

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Державна науково-педагогічна бібліотека імені В.О.Сухомлинського
Телавський державний університет імені Я. Гогешвілі (Грузія)
Державна вища професійна школа у м. Хелм (Польща)

ПОЧАТКОВА ОСВІТА: ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої Дню початкової освіти**

20 – 21 жовтня 2016 року

Ніжин

ЗМІСТ

Андрусенко Г.В. Півчальна діяльність молодших школярів як засіб формування емоційних умінь.....	6
Аврименко А.М. Бесіда як метод навчання на уроках у початкових класах.....	7
Аншук А.М. Паступність і перспективність з навчання дітей рідної мови в ДНЗ та початковій школі.....	9
Білунова Н.В. Здоров'язберігаючі технології в початковій школі.....	11
Бойко О.І. Критерії, показники та рівні готовності студентів до формування в учнів початкової школи математичних понять.....	12
Бондар Г.В. Індивідуальний підхід до дітей молодшого шкільного віку.....	14
Бондаренко Г.Л. Змістова забезпечення підготовки вчителя до мовленнєво-риторичної діяльності в США та Європі.....	16
Бондаренко Г.Л. Методика використання групових форм роботи на уроках в об'єднаних класах англоукраїнської початкової школи.....	18
Брустик С.А., Бочарнікова Н.Г. Пошук шляхів до цілісного благополуччя учнів початкової школи: погляд через роки.....	21
Бришак Т.Г. Диференційоване навчання молодших школярів на уроках природознавства.....	23
Винницька Н.В. Змістова забезпечення підготовки педагогів шкіл-інтернатів до виховання милосердя в учнів молодшого шкільного віку.....	25
Височенко А.С. Інтерактивні технології навчання молодших школярів.....	27
Воронай В.О. Роль взаємодії сім'ї та школи у вихованні молодшого школяра.....	28
Гавриленко Т.Л. До питання про зовнішню покласну диференціацію у початковій освіті в Україні (70-ті – 90-ті рр. ХХ ст.).....	30
Галішнівка А.В. Деструктивність у розвитку емоційно-вольової сфери як маркер психологічних проблем особистості молодшого школяра.....	32
Гетьман Т.О. Психолого-педагогічні засади розвитку фізичного здоров'я молодших школярів.....	34
Генд Г.В. Особливості діагностування готовності 6-7 річних дітей до навчання в школі.....	36
Гордієнко Т.В. Суспільствознавство в початковій школі: історичний огляд.....	38
Гришкіна І.М., Мамон Л.А., Хорольська Н.І. Формування інтелектуальної мобільності учнів початкової школи засобами міжпредметних stem-інтегрованих занурень.....	39
Демченко Н.М. Проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у ВНЗ.....	41
Денко О.О., Колесник Д.В. Проблема підручників за новими програмами початкової школи.....	43
Дорош А.М. Проблема морального виховання в історії педагогічної думки.....	45
Дробязко С.В., Орел О.В. Шлях у світ природи.....	47
Дубовик Т.М., Кропота М.М. Інноваційні підходи до використання дидактичних ігор на уроках математики у початковій школі.....	49
Дубровська Л.О. Система дидактичних ігор як засіб ефективності навчально-виховного процесу у сучасній початковій школі.....	50
Дубровський В.Л. Позакласна робота з математики у початковій школі: теоретичний аспект.....	52
Сфименко А.А. Реалізація принципу наочності в навчанні молодшого школяра.....	54
Замятна О.Л. Проблема професійної адаптації вчителя початкової школи в Україні в історичному контексті.....	56
Зарудия О.М. Моніторингові дослідження професійної діяльності вчителя початкової школи.....	58
Зеленько О. М. Дослідницько-проектна діяльність в початковій школі як засіб формування життєвої компетентності учня.....	59

Гліщук Л.В. Використання арт-терапії як інноваційного засобу особистісно орієнтованого виховання дітей в умовах початкової школи.....	61
Глишенко Н.М. Система позакласної виховної роботи з дітьми молодшого шкільного віку у сучасному позашкільному закладі.....	63
Кв'ятківська І.В. Педагогічні інновації в початковій освіті.....	65
Книшченко Н.С. Змістове забезпечення формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи під час педагогічної практики.....	67
Кічук Н.В. Про один із підходів до вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів.....	69
Книш М.О., Адамова А.А. Новий держстандарт початкової освіти.....	71
Коваленко Є. І. Педагогічна інноватика як історико-педагогічний процес.....	73
Ковтонюк Ю.П. Формування морально-етичних цінностей молодших школярів засобами українського народознавства.....	75
Козачок Я.В. Гендерні аспекти виховання молодших школярів.....	76
Конончук А.І. Деякі аспекти теоретико-методологічної підготовки соціальних працівників до проведення наукових досліджень.....	77
Конончук Д.І. Соціально-педагогічний аспект діяльності дитячих оздоровчих таборів.....	80
Конончук О.А. Забезпечення наступності у попередженні агресивної поведінки дітей старшого дошкільного – молодшого шкільного віку.....	82
Кочерга О.М. Актуальні проблеми підготовки вчителя початкової школи до роботи з обдарованими учнями.....	84
Крицька К.С. Використання наочних методів на уроках інформатики в початковій школі.....	87
Кричковська Т.Д. Соціально-психологічні чинники дезадаптивної поведінки молодших школярів.....	89
Крук О.С., Іваніш М.М. Проблеми оцінювання в початковій школі за новою концепцією.....	91
Лавренова М.В. Підготовка майбутніх учителів до використання здоров'язберігавальних технологій на уроках української мови та літературного читання.....	92
Лалак Н.В. Формування народного світогляду молодших школярів на уроках "Я у світі".....	94
Матвієнко С.І. Забезпечення засад передшкільної освіти у змісті професійної підготовки майбутніх вихователів.....	96
Мешкова А.В. Роль засобів наочності у процесі навчання молодших учнів.....	98
Мочан Т.М. Діяльнісний вимір впровадження пропедевтичного курсу "інформатика" в початковій школі.....	99
Мусієнко М.В. Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського – основа формування творчої особистості молодшого школяра.....	101
Нечипоренко К.П. Формування інтелектуально-творчих умінь учнів у початкових школах радянської України (друга половина ХХ століття).....	103
Новгородська Ю.Г. Формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів.....	104
Овсянникова О.С. Мовленнєва культура вчителя.....	106
Олабіна І.В., Долгоруک О.П. Шкільні неуспішності дітей початкової школи.....	108
Олійар М.П. Навчально-методичне забезпечення процесу формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів.....	109
Онопрієнко О.В. Сучасні підходи до організації контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів.....	111
Падул Н.О. Інтегроване навчання в початковій школі.....	114
Пенькова С.Д., Якименко Н.С. Організація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів на інтерактивних уроках математики.....	115
Поряженко Л.А. Інноваційні підходи до формування навичок зв'язного описового мовлення учнів початкової школи.....	117

Шеопька Л.М. Реалізація змісту трудового виховання в днз як умова підготовки дітей до навчання у школі	119
Шеопький О.П. Формування інтелектуального потенціалу особистості в студентському виші як умова професійної підготовки майбутніх фахівців гуманітарного профілю.....	122
Петрик І.С. Формування почуття відповідальності в молодших школярів	124
Петрик М.І. Формування у молодших школярів дбайливого ставлення до природи в позаурочній виховній роботі	125
Петрович О.В. Розвиток творчих здібностей молодших школярів	126
Повторєва С.М., Мазур Л.О. Розвиток початкової ланки української освіти: від "школи радості" до деградації.....	128
Ромашенко Л.В. Формування математичних понять в учнів початкової школи	130
Ромашенко К.А. Змістово-технологічне забезпечення спостережень учнів початкової школи на уроках природознавства.....	132
Самаріна С.І. Формування дисциплінованої поведінки молодших школярів: пошук ефективних методів і прийомів	133
Самойленко О.В., Філоненко О.С. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя початкових класів	134
Сергієнко П.М. Формування лідерської позиції у молодших школярів у позаурочній діяльності.....	138
Сісєнко-Пікова П.О. Тренінг як засіб ефективної співпраці вчителя початкової школи з батьками.....	139
Снісаренко М.С. Роль взаємодії сім'ї та школи у вихованні молодшого школяра.....	141
Тонконог І.В. Ідеї педагогічної майстерності учителя початкової школи в педагогічній спадщині М.С.Григоревського.....	143
Удовичко І.О. Місце і роль дидактичних ігор в активізації навчання учнів молодшої школи	144
Фещак Л.М. Проектувальні уміння майбутніх фахівців початкової освіти важливий складник їх організаційно-управлінської компетентності	146
Хвиниць А.О. Формування еколого-економічних цінностей в учнів початкової школи у контексті реформування освіти.....	148
Ходосенко І.В., Сиплива К.С., Подобна Н.В. Взаємодія вчителя і батьків учнів початкової школи у вихованні.....	150
Цюк І.С. Індивідуальний підхід до дітей молодшого шкільного віку.....	151
Chovriy Sofiya. Training teachers for transcarpathian schools (second half of XIX – at the beginning of XX century).....	152
Шевчук М.О. Емпатійне сприймання художнього образу музичного твору молодшими школярами.....	155
Шкарбан Л.В. Зміст підготовки вчителя початкової школи до роботи з ліворукими дітьми.....	157
Яременко Н.Г., Лисиця О.А., Кікіна Л.В., Петренко Л.Б., Дідик О.В. Ефективність використання акмеологічної складової позашкільної освіти у розвитку творчої обдарованості молодшого школяра	159
Яременко І.І. Статеве виховання дітей молодшого шкільного віку	161

Замятня О. Л.

аспірантка Київського університету імені Бориса Грінченка

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Навчаючись у вищому педагогічному навчальному закладі, студенти мають не лише засвоїти теоретичні знання, сформувати практичні навички, професійну компетентність, але й вміти застосовувати їх на практиці. Чинним законодавством передбачено певні правові гарантії щодо забезпечення випускників вищого навчального закладу робочими місцями, надання їм гідної оплати праці, зайнятості та працевлаштування, проте наявність нормативно-правової бази ще не означає її реалізацію. Професійна діяльність фахівця початкової школи має низку особливостей, до яких належать такі складові, як: багатопредметність, необхідність емоційного забарвлення у процесі оцінювання навчальних досягнень учнів, створення ситуації успіху під час навчально-пізнавальної діяльності, спрямованість на формування ключових і предметних компетенцій, базових навичок, норм поведінки для подальшої неперервної освіти, що її ускладнює професійну адаптацію молодих педагогів. Аналіз особливостей адаптації особистості в історичному контексті є необхідним, оскільки вивчення накопиченого досвіду щодо реалізації цього питання уможливить запозичити позитивні надбання задля уникнення в подальшому можливих негативних наслідків, зокрема нестабільності та плінності педагогічних кадрів. Зокрема, С. Мартиненко наголошує на тому, що "важливою складовою професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи є врахування його адаптації до професійної діяльності, аналіз типових труднощів, які відчувають молоді фахівці в перший рік роботи в школі" [4, с. 29].

Вивчення виокремленої проблеми засвідчило, що базові питання соціально-психологічної адаптації особистості висвітлювали у своїх працях Г. Балл, Ф. Березін, Л. Божович, Л. Гришанов, Г. Костюк, О. Леонт'єв, В. Медведєв, А. Нал'аджян, О. Петровський, В. Цуркан, Ю. Швалб та інші. Особливо досліджувалась проблема професійної адаптації вчителів в умовах професійної підготовки Т. Кончаніним, Л. Раствою, В. Сластьоніним. Професійну адаптацію як один із видів адаптації, що має певну структуру, зміст, форми і механізми, у своїх наукових працях висвітлювали Я. Абсалямова, О. Бурмистрова, О. Галус, В. Давидович, С. Кулик, О. Мороз, П. Пичкало, М. Фіцула та інші дослідники.

Нами встановлено, що поняття "адаптація" (з лат. – *adaptare* – пристосовувати) виникло в XIX столітті, та стало одним із центральних понять біології, фізіології та психології.

Упродовж XIX–XX століть проблема адаптації поступово вийшла за межі еволюційної теорії та фізиології, стала однією з провідних тем медицини, педагогіки, соціології, соціальної психології та інших наук. Більшість дослідників виокремлюють такі види адаптації, як фізіологічну, психологічну, професійну та соціальну. Визначення, подане О. Морозом, про те, що "професійна адаптація випускника вищого педагогічного закладу є складним динамічним процесом повного освоєння професії та оволодіння педагогічною майстерністю на основі знань і навичок раніше придбаних і постійно поповнюваних знань і навичок, у результаті якого відбувається активна взаємодія як учителя, так і педагогічного колективу з метою ефективного професійного функціонування" [5, с. 15], є досить цінним для нас і слугує основою для подальшого наукового дослідження.

Узагальнюючи напрацювання вітчизняних науковців, виокремимо чотири історичні періоди ширдовж яких здійснювалося дослідження проблеми адаптації майбутніх фахівців.

Так, із кінця 20-х років XX століття нове політичне керівництво почало здійснювати форсовану індустріалізацію та колективізацію країни, було офіційно проголошено ліквідацію в країні безробіття. Заходи державної політики було спрямовано "на боротьбу з нестачею кадрів, проте її наслідком стала ліквідація системи соціальних гарантій на вишок безробіття" [7, с. 62]. Тож перший період, 20-30-ті роки XX століття, характеризувався радикальними змінами в соціальному статусі особистості. Адаптаційні процеси розпочалися в площині інтенсивної підготовки кадрів до професійної діяльності, оволодіння основами професій, які почали активно розвиватися та функціонувати (Л. Виготський, О. Чарурський).

Другий період (50-60-ті роки XX століття) характерний тим, що "вивчення проблеми адаптації людини здійснювали фахівці з соціології праці та трудових ресурсів, що пов'язано з зростаючою потребою в кадрів на тереах колишнього СРСР, професійно-кваліфікаційною роботою серед молоді та іншими тогочасними проблемами" [3, с. 117]. Цей період відрізняється активною науковою діяльністю і подальшим удосконаленням усього трудового законодавства щодо посилення гарантій реалізації права на працю, зокрема в молоді. Дослідниками адаптаційних процесів були К. Гуревич, С. Рубінштейн.

Третій період (70-80-ті роки XX століття) характеризується удосконаленням процесу професійного виховання молоді, зокрема, випускників вищих навчальних закладів. Законодавством закріплювався принцип планового розподілу зазначеної категорії громадян, але не варто повною мірою стверджувати, що адміністративні акти направлення на роботу були формою реалізації права молоді на працю, оскільки особисті бажання молодих фахівців щодо вибору професії та робочого місця не завжди враховувалися не лише після закінчення навчальних закладів, а й під час вступу до них. У наукових дослідженнях зазначений історичний період виявлявся активним перетворенням поняття "адаптація" в одну з основних категорій філософії, соціології, психології та педагогіки. З'являються перші системні дослідження процесу адаптації особистості до нових соціальних умов. Проблема професійної адаптації робітників, медиків, учителів, інженерів та інших категорій фахівців набувають у визначений час особливої актуальності (С. Вершловський, О. Леонтьєв, О. Мороз, В. Славський, Г. Царегородцев).

Четвертий період (90-ті роки XX століття – до цього часу) характеризується наявністю найбільшого спектру підходів до адаптаційних процесів особистості, їх типології, сутності, структури та механізмів. Особливе значення надається особливостям процесу адаптації в екстремальних умовах, професійно-педагогічній адаптації. В психолого-педагогічній літературі визначається широкий спектр тлумачення соціально-професійної та професійної адаптації (О.Бурмистрова, О. Галує, О. Солодухова).

На основі зазначеного можна зробити висновок, що на кожному з чотирьох історичних періодів вивчення феномену професійної адаптації не втратило своєї актуальності попри відмінності у підходах дослідників до вивчення сутності адаптаційних процесів особистості. Визначена проблема набуває пріоритетного значення серед інших складових успішної професіоналізації молодого фахівця, оскільки її вирішення значною мірою сприяє подоланню нестабільності та невідповідності педагогічних кадрів, повільного зростання педагогічної

майстерності та творчості вчителя. Переконані, що сучасній школі потрібен професійно-компетентний, творчий педагог, здатний до реалізації інноваційних технологій, формуванні позитивного мислення. Водночас практика засвідчує, що навіть за умови високого рівня теоретичної готовності до педагогічної діяльності, професійна адаптація молодого вчителя може відбуватися повільно і складно, якщо для цього не створено відповідних сприятливих умов.

Список використаних джерел

1. Галує О. М. Педагогічне управління адаптацією майбутніх учителів у системі ступеневої освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / О. М. Галує. – Київ : Б. в., 2009. – 44 с.
2. Гуревич К. М. Профессиональная пригодность и основные свойства первой системы / К. М. Гуревич. – М.: Издательство "Наука", 1970. – 272 с.
3. Зубченко В. Г. Проблеми професійної адаптації студентів першого курсу / Вікторія Георгіївна Зубченко // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. кол.: В. В. Радул [та ін.]. – Кіровоград : КДПУ, 2015. – Вип. 135. – С. 116 – 121.
4. Мартиненко С. М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика : Монографія / С. М. Мартиненко. – К. : КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2008. – 434 с.
5. Мороз А. Г. Профессиональная адаптация выпускника педагогического вуза: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / А. Г. Мороз. – Киев : КПИ, 1983. – 50 с.
6. Сластенин В.А. Субъективно-деятельный подход в общем и профессиональном образовании / В.А.Сластенин // Общая стратегия в образовательной системе России (постановке проблемы) / под ред. И.А.Зимней. – М.: Издательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2001. – С. 232 – 243.
7. Шабанов Р. І. Історична ретроспектива правового регулювання працевлаштування Р. І. Шабанов // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Сер. Право. – Харків, 2007. – Вип. 9. – С. 59 – 66.